

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMIVÉLÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: DR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNA

TAGOK:

MARSCHALL FERENC DR. SZTANKOVICS JÁNOS
NÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

III. ÉVFOLYAM

A. SOROZAT

7. SZÁM

OLYASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSZD KÖNYVTÁRBA!

Fásítsunk!

ÍRTA:

VITÉZ FODOR VINCE

KECSKEMÉT TJ. VÁROS KÖZPONTI ERDŐTESZTJE.

A „RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK”

1929. évi I. és II. félévének A. és B. sorozata csinos kötésben darabonként 2 pengőért kapható
a magy. kir. Földművelésügyi Minisztérium könyvtárában
Budapest, V. ker., Kossuth Lajos-tér II. szám, földszint

Akik a fenti előadássorozatokat számonként összegyűjtötték, egész vászon

BEKÖTÉSI TÁBLÁKAT

rendelhetnek 80 fillérért, postán keresztkötéssel 1 pengőért

a „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdal R.-T.-nál, Budapest, IX., Üllői-út 25.

Fásítsunk!

írta: **vitéz Fodor Vince**

Kecskemét tj. város központi erdőtisztje.

A közismert nehéz gazdasági viszonyok súlyos hatását csonka hazánk minden társadalmi osztálya sínyli, de különösen a gazdálkodó, az őstermelő osztály az, amelynek helyzete, különösen az utóbbi 3—4 év alatt, a teljes összeroppanáshoz áll veszélyesen közel. Ennek a súlyos anyagi gondokkal küzdő és csonka hazánk gerincét alkotó osztálynak anyagi jólétét, gazdasági boldogulását előmozdítandó, alakultak a Mezőgazdasági Kamarák, ho! gazdaközönségünk az őket érdeklő elképzelhető összes kérdésekre fevilágosítást és útbaigazítást nyerhetnek, sőt anyagi támogatásban is részesülhetnek.

Messze eltérnék tárgyamtól, ha a Mezőgazdasági Kamarák működését, az elért eredményeket akarnám tárgyalni, azt azonban nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara a többtermelést elősegítő gazdálkodási módok és lehetőségek terjesztésében nagyon helyesen arra is mindig gondot fordított, hogy a lehetőséghez képest mindenütt kiemelje és hangsúlyozza Alföldünk fásításának fontosságát, rámutatva arra, hogy a fásítás milyen elsőrendű fontos kérdés az Alföldön elterülő nagy homok- és szikes területek hasznosításánál.

Nagy-Magyarország erdőgazdasága a trianoni békekötésig az európai államok között — összterületének százalékos aránya szerint — a negyedik helyen állott, amennyiben egész területének 28%-a volt az erdőterület. A békeszerződés erdőterületünk 85%-át ragadta el tőlünk. Számottevő és a helyi szükséglet fedezésén felül csak a dunántúli, jórészt uradalmi erdők és a csonka ország északi határán fekvő Gömör, Heves és Borsod megyékben elterülő erdők termelnek az ország egyéb területeinek szükségletét csak kis százalékban kielégítő faanyagot. Az itt termelt faanyag 80%-ban tűzi- és szerszámfa és csak 20%-ban épület- és asztalos-, vagy bútoryanyag.

Erdőterületeinknek elvesztése azt eredményezte, hogy kénytelenek vagyunk rendkívül nagy értékű faanyagot importálni. Íme néhány szomorú adat :

1925. évben importáltunk összesen 227.000 vagon különböző faanyagot, 1926-ban pedig 268.000 vagon mennyiséget. Ez utóbbinak értéke — még kimondani is sok — 96 millió aranykorona.

A rendelkezésekre álló adatok szerint fabehozatalunk azóta esökkenőben van, mert például 1929. év három első hónapjában, mikor pedig a legnagyobb szokott lenni a szükséglet, különböző faanyagokban, mint tűzi-, épület- és szerszámfa stb. 57.293 vagonnal hoztunk be, tehát 2.130 vagonnal kevesebbet, mint a múlt év ugyan- ebben a három hónapjában. Az 1929. évi első három havi behozatalunk értékben kifejezve 29,069.000 pengőt jelent.

Ebből a kevés, de annál inkább elszomorító számadatból mindenki előtt világos lehet, hogy nagyon időszerű volt az 1923. évben hozott XIX. törvénycikk, melyben Alföldünk fásításáról történik intézkedés. E törvény 2. §-a sorolja fel azokat a területeket, melyeknek befásítása kötelező.

E szakasz rövid kivonata a következő: Beerdősítendő minden olyan terület, amely más művelésre tartósan nem alkalmas, vagy csak aránytalanul nagy költséggel volna alkalmassá tehető. Be kell erdősíteni az összes futóhomokos területeket, amelyek más, kulturterületeket elborítással fenyegetnek. Fasorokkal szegélyezendő az egy birtokosnak 50 holdnál nagyobb szántója és legelője, illetőleg 20 holdnál nagyobb kaszálója, a tanyához vezető utak. A földművelésügyi minisztérium megengedheti, hogy a tulajdonos ilyen fasorok helyett akár egy tagban, akár több részletben erdőt telepítsen. Az így telepített erdők területe azonban nem lehet kisebb az egész birtok összterületének 2%-ánál.

A fentebb felsorolt és befásítandó területek kijelölése az állami erdészet feladata. A birtokosnak csak az a kötelessége, hogy a fásítást elvégezze. Ez megy azonban a legnehezebben, mert a gazdák úgy gondolkoznak, hogy a beültetett terület csak 20—30 év múlva, vagyis mikor a fákat kivághatja hoz hasznot., Itt van a tévedés. Lássuk csak, hányszor és milyen alkalmakkor tudná az alföldi gazda annak igen nagy hasznát venni, ha mesgyéje, földje fasorral volna körülvéve, vagy akár csak egy-két hold erdeje volna.

Alföldi gazdálkodóink építkezéseikhez előszeretettel használják tetőszerkezetnek, tartógerendáknak a nyárfát. Annak ez nagyon jól meg is felel úgy tartósság, mint szilárdság tekintetében, mint pedig könnyűségénél fogva. Az akácot pedig gömbölyű állapotban szarufáknak, nagyobb megterhelésnél gerendáknak, továbbá a jóságok részére készített kifutóknál korlátfának szeretik felhasználni. Minden olyan helyen, ahol a fa az időjárás viszontagságainak van kitéve, alföldi fáink közül az akác felel meg a legjobban. Ha a gazdának magának van erdeje, vagy tanyájának környéke be van fásítva, bejáró útja fákkal van szegélyezve, akkor a legkönnyebben jut minden ilyen anyaghoz, míg ezek híján a messze fekvő városba

kell a sokszor nagyon is rossz utakon behajtania és igavonó állatainak teljes erejét igénybe véve kénytelen az okvetlenül szükséges épületi anyagot tanyájára szállítani. Ennek következtében aztán nem is képes minden tanyaai gazda mindazokat az épületeket, amikre szüksége volna, felépíteni, épületek híján pedig állattenyésztése sem lehet olyan, mint amilyennek lennie kellene, mert nem tudja állatainak a szellős és jól tisztán tartható istállót megadni. A falakat könnyű a helyszínén majdnem mindenütt található agyagból vert vályogtéglákból felépíteni, de az épület faanyagának hiánya a legtöbb esetben a legszűkebbre korlátozza az építési lehetőségeket.

Ugyebár, Kedves Gazdáim, gyakran megtörténik, hogy a szarufa elkorhad, kűszöbfa elkopik, kerítésoszlop, ha ugyan van, kidől, milyen jó lenne ilyenkor a mesgyére kimenni, kiszemelni az arra alkalmas fát és kivágni, kifaragni és az elromlott vagy hiányzó helyére beállítani. Fasor, illetőleg kisebb liget hiányában a gazda kénytelen befogni, bekocsizni a városba, így elveszít ő maga és lovai legjobb esetben is egy fél napot és fizet nehéz pengőket a fakereskedőnek.

Nem nagy bosszúság-e az, mikor a tavaszi sürgős munka idején valamilyen szerszámmal eltörnek és nincs honnan pótolni? Az idő, mit így elveszít a munkás, mert szerszám nélkül nem tud dolgozni, no meg az az idővesztés, míg a gazda a távoli boltból beszerzi az eltörött szerszámnyelet, értékben sokszorosán felülmulja magának az eltörött tárgynak az értékét.

Igazán szomorító dolog, mikor egy fehérre meszelt, tisztán tartott tanyaépület mellett, a nagyon is szükséges zöldséges- és virágoskertecske kerítése kukoricaszárbból, nádból, de legjobb esetben napraforgó szárából van úgy ahogy készítve. Természetes dolog aztán, hogy ezeket a kerítéseket még a kakas is szétlöki, a malacnak meg egyáltalában nem képez akadályt, hogy a kertbe bejutva, ott mindent tönkretégyen. Van aztán zengés, villámlás, az anyjuk szidja az apjukot, miért nem csinál rendes kerítést, az apjuk pedig elnadrágolja a gyereket, mert nem vigyázott a malacokra.

Mindezeket a gyakori veszekedéseket milyen könnyen el lehetne kerülni egy kis fásítással. A rőzsekerítés 5—6 évig eltart, azután pedig még mint tűzrevaló is jól felhasználható.

Mindezek magukban véve csekélységeknek látszanak, mégis a gazda életében rendkívül fontosak és nagy jelentőségűek.

Szükséges a fásítás a sokat hangoztatott többtermelés érdekében is. Az alföldi tanyaépületeknek, mint ezt valószínűleg mindnyájan jól tudjuk, nélkülözhetetlen alkatrésze a búbos- vagy banyakemence. Amint az idő hűvösre, illetőleg hidegre fordul, az egész család aprajánagyja ölelgeti a búbost, mert meleget ad. Ha megnézzük, mi ég benne, szomorú szívvel láthatjuk, hogy szalma. Igen, szalma, azaz,

hogy nem is szalma az, hanem a jövő évi termés harmada, vagy esetleg fele. Azt fölösleges magyarázni, hogy mi a trágya, mi a trágyázás. Gondolják meg alföldi gazdáink, hogy ahány kocsi szalmát eltűzelnek, ugyanannyi mázsa rozsot tűzelnek el a jövő évi terméskből. Higyjék el nekem, sokkal olcsóbb tűzrevaló a fa és annak rőzséje, amit könnyűszerrel lehet nevelni, csak akarat kell hozzá.

A mesgyékre, bejáróutak mellé ültetett sorfákat időnkint nyesegetni, az erdőket gyériteni kell. Fiatalabb ültetéseknél lehet és célszerű ezt háromévenként, az idősebbeknél ötévenként végezni. Nagyon számottevő mennyiség az a fatömeg, amit így nyerhetünk. De meg jó munkaalkalom is éppen akkor, amikor egyébként úgyis csak kevés dolga akad a gazdának, mert ezeket a munkákat télen a legjobb elvégezni. A már sorfákkal bíró gazdáink nyesegetik is fáikat elég szorgalmasan és nagyon sok helyen túlzott mértékben, mint ezt már számtalanszor láttam. Csak a fa legtelején hagynak meg egy vékony hajtást, egyébként teljesen letisztítják a szegény fának az összes ágait. Sokszor azon csodálkoztam, hogy nem történt semmiféle szerencsétlenség azzal, aki ilyen munkát végzett. Az ilyen, túlságosan megnyesett fa azután, minthogy koronájától teljesen meg van fosztva, nem tud rendesen növekedni, hamaosan megvénül, csak tűzre való fát ad, az is nagyon göcsös, hasítani alig lehet.

A gazdálkodó pihenőideje a tél. Ezt a téli időt nagyon szépen fel lehetne használni sok hasznos és a háztartásban és gazdálkodásban szükséges dolog készítésére. Úgyiszólván munka nélkül, szórakozásból és unaloműzésből készíthetnének gazdáink kosarakat, szerszámnyeleket stb. annyit, amennyire nekik maguknak egész éven át szükségük van. Csakhogy ehhez fűz vessző, illetve fa kell. Igen? Akkor telepítsünk 10—20 négyzetméter fűzest, ültessünk fasorokat, ligeteket, szóval fásítsunk. Alföldi tanyáink közül kevés van olyan, ahol ne akadna a tanya körül alkalmas terület műfüzes telepítésére, aminek jelenleg a gazda semmi hasznát nem tudja venni, mert terméketlen.

Folytathatnám az ilyen esetek felsorolását még hosszú ideig, melyekből a fásítás közvetlen haszna felől győződhetnénk meg. Ezeket azonban mellőzve, nézzük azokat, ahol ha nem is közvetlenül, hanem közvetve hajt nagy anyagi hasznót a fásítás.

Forró nyári napokon kint dolgozik a gazda, tanyájától $\frac{1}{2}$ —1 óra járásnyira. Az ebédet a háziasszony kiküldi vagy kiviszi. A munkában kifáradt szegény ember ebédjét a forrón tűző déli nap perzselő sugaraitól eltikkasztva, nem is tudja jó étvággal elfogyasztani, de nem tud árnyékba húzódni, mert sehol egy fa vagy bokor, amelynek árnyékában ebédjét elkölthetné és esetleg negyedórászkát pihenhetne, hogy azután újult erővel lásson nehéz munkájához.

Ugyanígy van sok alföldi gazda jószágga is kiteve a nyári nap perzselő tűzének, mert az istálló kicsi lévén, nyáron kénytelen kikötni

jóságát az udvarra és ott perzseli a nap, mert nincs a tanya udvarán fa, ami árnyékot adna. Sokan ugyan éppen az árnyéka miatt nem igen szeretnek mesgyékre és a bejáróutak mellé fákat ültetni, mert szerintük annak árnyékában a mezőgazdasági növények nem adják a kívánt minőségű és mennyiségű termést. Erre csak azt mondhatom, hogy az akácnak, mint igen fényigényes fának a lombzata nagyon ritka, árnyéka sem erős, de különben is a fásításokkal járó haszon jóval felülmúlja az árnyékkal okozott csekély kárt.

De menjünk tovább. A tüdővész nagyfokú elterjedését az egészségtelen lakásokon kívül az Alföld fátlansága következtében előidézett rendkívül poros levegő okozza. Az közismert tény, hogy a szegény tüdőbetegeket erdős vidékre küldik az orvosok gyógyulni. A tüdőbetegek részére épített szanatóriumok és gyógyhelyek erdők között vannak. Ha tehát az erdő gyógyítólag hat az ilyen betegekre, úgyebár világos, hogy a betegség nagymérvű fellépését és elterjedését is megakadályozhatja. Igen, mert az erdő egyrészt mérsékli a szeleket, másrészt a fák a levegőben úszó porszemeket leveleikkel felfogják és lekötik, nem engedik a levegőben úszva, tüdönkbe jutni. Üdévé teszik a fák a levegőt azáltal, hogy kivonják a levegőből az általunk kilélekezett szénsavat, egyben pedig a nekünk fontos és nélkülözhetetlen oxigént visszaadják a levegőnek.

Nemcsak az ember és az állat egészségére van az erdő, liget és a fasoroknak ilyen jótékony hatása, hanem a megművelt földre is. A kukorica-, uborka-, dinnyeültetés hányszor pusztul el amiatt, hogy a nagy szélben a homokszemek a szó szoros értelmében agyonverik. Gyengébb homoktalajjal bíró gazdák sokszor szomorúan tapasztalták azt, hogy az elvetett rozs a szomszéd földjén kelt ki, mert a szél odahordta.

Azt nem állítom, hogy a szél teljesen megszűnik, mihelyt elegendő mértékben fásítottunk, az azonban bizonyos, hogy a szél ereje a fasorokkal, a fásítással meg lesz törve, a fasorok és ligetek a mögöttük elterülő mezőgazdaságilag művelt területeket erősen védik, a szelek rongáló és pusztító hatását erősen lemérsékelik.

Igazán érthetetlen, miért húzódott alföldi gazdaközönségünk a múltban a nagyobb mérvű fásítástól. Az utóbbi években egyes helyeken e tekintetben örvendetesen megváltozott a helyzet. Kis- és közép-birtokosaink sokszor kilométerhosszúságban szegélyezik bejáróútjaikat fasorokkal, mesgyéiket és tanyáikat beültetik fákkal. Ez azonban még mindig nem elég, sokkal fokozottabb mértékű fásításra, ligetek, erdők ültetésére van szükség.

A fásítások fentebb felsorolt előnyeit és hasznát inkább csak az egyén, az egyes ember élvezi. Sokat lehetne arról is előadni, hogy milyen befolyással bír az erdő a talajára, a vidék éghajlati viszonyaira, a kártékony, szárító szelekre, milyen előnyöket élvez az összesség

a nagymérvű fásítások által megváltoztatott vidéken és milyen befolyása van annak az ország gazdasági helyzetére is. Az idő rövidsége miatt azonban a fásítások országos vonatkozású előnyeinek tárgyalását mellőzöm.

A fásítástól alföldi gazdáink egyebek között azért is húzódoztak a multban, mert soknak találták a fásításokkal járó költségeket. A m. kir. földművelésügyi miniszter ezeket a nehézségeket teljesen megszüntette, amikor 1928-ban kiadta 5420. számú felhívását az alföldi erdők telepítésére, facsoportok, szélfogó pászták és fasorok létesítésére, valamint a kopár és vízmosásos területek beerdősítésére.

Ez a felhívás szó szerint a következőket mondja :

„Az alföldi erdők telepítésére, fasorok, szélfogók, pászták és facsoportok létesítésére, valamint az ország bármely részén levő kopár és vízmosásos területek beerdősítéséhez — tehát a törzskönyvezett erdőterületek vágásait és tisztásait, városok és községek belterületét és utcáit, valamint az állami és törvényhatósági utakat kivéve — a szükséges csemetéket és suhángokat az államerdészeti csemetekertekben kiszedve, teljesen díjmentesen bocsátom a birtokosok rendelkezésére. Méltánylást érdemlő esetekben, az állami csemetektől távol eső birtokosok, valamint az illetékes m. kir. erdőigazgatóság által igazoltan rossz anyagi viszonyok között lévő és fuvarerővel nem rendelkező kis- és törpebirtokosok, nemkülönben a szegény birtokosságok tulajdonában vagy birtokában lévő területek beerdősítéséhez és fásításához szükséges csemetéknek és suhángoknak pedig nemcsak a termelési és kiszedési költségeit engedem el, hanem azokat megfelelően csomagolva, díjmentesen abba a községbe is elszállítatom, amelynek határában azok elültettetnek“.

A felhívás többi része a kölcsön részletes feltételeit és annak felhasználási módját tárgyalja. Ezek szószerinti idézése helyett a forrást jelölöm meg, ahol az érdeklődőnek ilyen felhívást a legnagyobb készséggel bocsátanak rendelkezésére. Bárki, ki eziránt érdeklődik, forduljon akár személyesen, akár levélben a hozzá legközelebb eső m. kir. erdőhivatalhoz, onnan a legrövidebb idő alatt minden, erre vonatkozó részletes felvilágosítást meg fog kapni.

Aki ezek után is közönyösen, vagy pláne ellenszenvvel viseltetik a fásítások iránt, az nem érdemli meg, hogy ingatlannal rendelkezék, az ellensége önmagának és ellensége nemzetének.

Fásítani tehát kötelesség úgy köz-, mint magánérdekből.

Kérdés, hogyan végezzük ezt el, hogy eredményes legyen? A hosszas szakszerű magyarázat helyett azt tanácsolom mindenkinek, forduljon a lakóhelyéhez legközelebb eső bármelyik erdőmérnökhöz és én kezeskedni merek, hogy minden egyes szaktársam a legnagyobb jóindulattal fog a hozzáfordulóknak e tekintetben kezére járni és szaktanáccsal szolgálni, mert ez kötelességük is.

Nagyon szeretném ez alkalommal gazdaközönségünk figyelmét egy sajnálatos jelenségre felhívni, egyben hozzájuk egy kéréssel fordulni. Számtalanszor láttam utak mellé beültetett fákon kocsi-
tengely által okozott sebeket. Számtalanszor láttam szépen meg-
eredt kis fákat késsel összevagdálva. Nem a természet, nem a fák
szeretete mondatja velem, de komoly természettudományi vizsgálatok
eredményeképpen leszűrt igazság az, hogy a növények éppen olyan
éző lények, mint az állatok, mint az ember. A növények, a fák is
éreznek, a seb azoknak is fáj. Ok nélkül, nyegleségből vagy elővigyá-
zatlanságból ne idézzünk elő tehát sebeket a fákon és törekedjünk
arra, hogy azt cselédeink, gyermekeink se tegyék meg. Szeressük a
fákat és gondozzuk szeretettel, mint a jó kertész, aki a fát a fa érdeké-
ben nyesegeti, tisztogatja.

Előadásom befejezéseül arra kérem az alföldi gazdaközönséget,
gondolkozzék egy kis ideig az elmondottak fölött és sürgősen fogjon
hozzá a fásításhoz, mert abból neki lesz a legtöbb haszna. Minden
más művelésre nem alkalmas területet nagyon hasznat hajtóvá tesz
a fásítás, sőt a gyengén termő, rossz homoktalaj, vizes, szikes terület
befásítva sokkal nagyobb jövedelmet biztosít a gazdának.

Neveljünk tehát erdőt! Az erdő megtöri a szelet, hoz esőt,
harmatot, nyáron árnyéket, télen tüzelőt. A gyerekeknek árnyas játszó-
helyet, a fáradt embernek hűvös pihenőt. Az egészségesnek munkát,
a betegnek egészséget. A fájából kikerül a gyermeknek a vessző, a
férfinak a szerszám, az öregnek a bot, a pólyásnak a böleső, a fáradtnak
a nyoszolya, a halottnak a koporsó. Mert hiszen a fa is olyan, ami
egész élete folyamán elkíséri az embert a bölesőtől a koporsóig.

Ültessünk hát erdőt, nemcsak azért, hogy magunknak használjunk,
de hogy az unokáink is elmondhassák, mikor sok hasznát látják:
Nagyapám ültette, hogy az Isten áldja meg a haló porait is érte.